

ENEBOEREN I VANDET

Når man fra Viborg kører mod Aarhus og efter Rindsholm har drejet af mod Silkeborg, passeret jernbaneviadukten og en samling gårde kaldet Middelhede, kommer man til et vidtstrakt fladt område kaldet Vandet. Gennemskåret af bække og omkranset af høje bakker har det vel i gammel tid altid været vandlidende - heraf sikkert navnet. Da Steen Steensen Blicher skrev sin "De tre Helligaftener" noterede han, at "Her bor og har vel aldrig boet andet end bønder".

Kommer man fra Demstrupsiden og har passeret Mølbjerggård og endnu en gård på bakkekanten på østsiden af vejen er der nordover en storslået udsigt over Vandet. Lidt længere nede af bakken en gård lidt inde på marken, så Smeden i Vandet neden for bakkerne og herefter Tougaards. En kilometer mod øst i Øster Vandet lå den gård, hvor dramaet i "De tre helligaftener" udspillede sig. Næsten overfor Tougaards lå Christen Halds gård på vestsiden af vejen. Nogle hundrede meter herefter ud mod Viborg lå Eneboerens gård, også på vestsiden af vejen under Tolstrup Bakker.

I min barndom først i 1950-erne, hvor den begivenhed, som jeg nu vil berette om, fandt sted, var Vandet et område med mange enge. Min barndomsven Jens Aages far, sognerådsformand I.C. Christensen, kaldet Chr. Lassen, havde her et stykke eng. Når han skulle tilse kreaturerne her, fik vi knægte turen med på fladvognen efter Ferguson-traktoren. Her hørte jeg for første gang historien om det røveriske overfald på Eneboeren.

Senere passerede vi ofte Eneboerens gård, når Jens Aage og jeg en sommerlørdag eftermiddag skulle ned i Rindsholm Å for at fiske aborrer. Varmen lå tungt over sletten, kun lyden fra søvnige kreaturer hørtes. På marken stod ofte Eneboerens elendige avl. Vi så vist aldrig Eneboeren om dagen. Om aftenen i det syge lys ved solnedgang på tilbagevejen, passerede vi helst hans gård i god fart. Så kunne man nogen gange se en skikkelse i blå arbejdstøj og gummistøvler bevægelse fra en bygning til en anden. Han havde vist også altid en hund med sig.

Eneboeren i Vandet blev han kaldt men også Suet Christian efter hans sortagtige udseende. Posten vidste vel hans rigtige navn, Christian Christensen. Få kendte hans rigtige navn, men Eneboerens gård var kendt viden om som et geografisk pejlemærke.

Eneboeren stammede fra Skaungård i Vindum sogn, som ligger i den nordlige kant af Vandetsletten. Skaungård nævnes vist første gang 1530. En prokurator J.H. Bjerring ejede gården, da han døde i 1877. Ved folketællingen i 1880 var der kun tjenestefolk på gården. I 1882 solgtes Skaungård efter auktion for 150.000 kr. til Eneboerens far, Jens Chr. Christensen, født i Vester Velling, søn af Christen Larsen og Maren Christensdatter, og til Rasmus Christensen, født i Torup sogn, Viborg amt, søn af Christen Ilsø og hustru Abelone. De to købere af Skaungård var vist fætre. Rasmus Christensen fik den oprindelige Skaungård, også kaldet Over Skaun. Efter hans død i 1906, havde hustruen gården til 1916, hvor sønnen Adam Christensen tog over.

Jens Chr. Christensen boede på Neder Skaun, som på nogle kort kaldes Mosegaard, som lå nedenfor Skaungård, umiddelbart op ad jernbanen. Det var et stykke af Skaungård, som blev udskilt. Han og hustruen fik her 8 børn, Niels født 1883, Christen 1884, Martin 1886, Martine 1888, Nicolai 1890, Christian (Eneboeren) 10. maj 1893, Jensine 1896 og endelig Rasmine 1900. Jens Chr. Christensen opdelte på sine gamle dage Neder Skaun sådan, at i hvert fald nogle af børnene kunne få en del til et husmandssted. Det er ejendomme langs Aarhusvejen og lang Tostrupvejen mod Middelhede fra Neder Skaun og ud til jernbaneviadukten. Også ind mod Rødkærsbro blev en ejendom udskilt. Neder Skaun eksisterer ikke mere, bygningerne blev væltet omkring 1984, kun et hønsehus står tilbage, og jorden er nu igen lagt under Skaungård.

Der var dog ikke jord nok til Neder Skaun til, at Christian – Eneboeren - kunne få et stykke. I stedet fik han nogle penge. Neder Skaun fik den yngste af børnene, den ugifte Rasmine, og hos hende boede Christian – Eneboeren - i 1930 som logerende. Han var da murer. Han byggede 2 huse i Rindsholm, den ene den nuværende Villa Skrænten, inden han købte en ejendom på 15-16 hektar i Almind mellem Tolstrupgård og Snabe. Han var dog ikke kommet længere væk, end at han kunne se over til barndomshjemmet i Neder Skaun, kun godt et par kilometer fra hans gård. Senere købte han noget tilstødende jord nede ved hovedlandevejen Viborg-Silkeborg og flyttede gården herved i 1930-erne. Han opførte selv stuehuset og 3 længer med hvidkalkede vægge og røde cementtagsten efter tidens mode for smågårde, der da på den tid i stor stil blev udstykket fra de større gårde. Det nederste i stuehuset var med støbt hulmur, resten muret i cementsten, som han selv lavede. Tømmeret til tagene tog han i sin egen skov mod vest op ad mod Toldstrupgårdene. Ejendommen har nu matr. nr.1f,

Middelhede, Sønder Rind sogn, Kjellerupvej 20, 8800 Viborg.

Eneboeren blev ikke gift og havde ingen tjenestefolk, men et øgenavn havde han. Næsten alle havde dengang et øgenavn eller tilnavn i folkemunde, altid rammende, sjældent ondskabsfuldt eller nedværdigende: P. Nifinger, Lange Otto, Hestslagteren, Jesper Knåsfis, Jørgen Købmand, Halvpris-tømreren osv. og således også Eneboeren.

Eneboerens gård havde jord op til Grundel Bæk vest for gården og mod nord til Den Røde bæk, og dette var mest egnet til korn. Engene øst for landevejen brugte han mest til kreaturer og heste, som han købte, opfedede og solgte, og det var det, han havde mest held med. Alene om alting var det svært at overkomme driften, og det hændte ofte, at han ikke fik høsten i hus. Så stod korn, roer og kartofler på marken og rådne op, når det blev efterår og vinter. Så kunne han komme i fodermangel hen ad vinteren, og når folk så de magre kreaturer og heste blive lukket ud på markerne om foråret, gav det reaktioner.

Eneboeren kom engang over til Tougaards og bad om hjælp til at få hakket roerne. Han havdertil traktoren fået lavet et eller andet mekanisk redskab med et påsvejst plovjern, men det virkede ikke. Han høstede med selvbinder, og når kornet skulle ind, havde han en stige slæbende bag vognen, sådan at han kunne komme op i højden med negene.

Han havde heller ikke altid orden på sine hegn, og det skete hvert år, at kreaturer kom ud på hovedlandevejen og blev kørt ned. Manden i ejendommen næst neden for Mølbjerggård fik engang tilbudt kød fra en kvie, der var blevet kørt ned. Han skulle med ind at se dyret. Men da et dækken, som lå over det, blev trukket bort, sværmede det med fluer. Han betakkede han sig hurtigt og sagde, at han ved nærmere eftertanke desværre allerede havde fryseren fyldt op. Eneboeren slagtede også selv. Kødet opbevarede han i et saltkar. Han havde strøm i huset, men ikke nogen fryser eller køleskab. Engang kom han over til Tougaards, hvor Evald Tougaards søster da var hjemme. Han havde da netop slagtet og bad hende køre kødet ned i Frysehuset i Rødkærnsbro. Kødet havde dog ligget for længe og havde allerede en tanke, men hun bragte det dog ned i frysehuset som ønsket. Dagen efter smed frysehusets bestyrelse kødet ud p.g.a. stanken.

Som så mange eneboere fik han en døgnrytme, der ikke var som andre menneskers, var vågen om natten og sov til langt op ad formiddagen. Cyklede man forbi en sen sommeraften, kunne man se Eneboeren som en mørk skygge på vej imellem husene i et gøremål.

Det var selvfølgelig også svært at drive husholdning alene, og folk der kom indenfor døren sagde, at der så herrens ud, og det samme gjaldt Eneboerens tøj. Han gik i det daglige altid i blåt eller brunt militærtøj, som han købte på det militære overskudslager i Viborg. Han kunne dog udmærket gøre sig i stand og trække i stadstøjet. Engang det skete, mødte Svend Laier og hans søster fra Tolstrupgård ham på vej hjem fra skole, men kunne slet ikke genkende ham. Til fester kunne han godt være lidt højrøstet og råbende. Han ville dog helst passe sig selv, men en enkelt gang tog han imod en invitation til at holde juleaften på Tolstrupgård. Senere betakkede han sig, men så kørte de ned til ham med julemad.

Nu kommer vi dertil, hvor Eneboeren bliver røverisk overfaldet.

Som det også ofte sker for eneboere, opstod der myter om Eneboeren på grund af hans levevis. Man sagde at han lå inde med store summer i kontanter. Det var om sommeren, måske i juni måned, engang først i 1950-erne, sikkert 1952-53, men før 1954. En version af røveriet, som flere har berettet, er som følger: En handelsmand Frandsen, som boede ved vejen mellem Almind og Rindsholm, og også handlede med kreaturer, og som kendte Eneboeren, vidste, at denne havde solgt en del heste og mente, at han lå inde med et stort beløb. Sammen med en anden fra egnen besluttede de to at røve pengene fra Eneboeren. Handelsmanden havde efter dette rygte lavet flere ting på den kriminelle løbebane. De kørte da i handelsmandens bil hen i nærheden af Eneboerens gård og listede hen til gården sent på aftenen. Med tørklæder for munden som forklædning trængte de pludseligt ind i huset og holdt Eneboeren op med et jagtgevær og forlangte hans tegnebog. Eneboeren, som havde brugt pengene fra salget af hestene eller sat dem i banken, benægtede imidlertid, at han havde penge, men røverne troede ham ikke. På et tidspunkt lykkedes det Eneboeren at slippe fra røverne og komme ud af huset. Han gemte sig i noget højt rug vest for gården, men røverne fandt ham og slæbte ham ind i huset igen. Han blev nu bundet til en stol, mens de gennemsøgte huset. Efter beretning fra Eneboerens broder Christen Christensens søn Gerhards datter Vibeke, var det gardinerne, han blev bundet med. Røverne sprættede madrasser, dyner og hovedpuder op, men pengene kom ikke for dagen. Til sidst puttede de krudt i ørerne på Eneboeren og truede med at tænde ild til det, hvis han ikke røbede, hvor

pengene var gemt. Eneboeren fortalte dem da, hvor hans tegnebog og prangerpung lå, men der var, som han havde fortalt, næsten ingen penge. Da de således ikke fandt det store beløb, de søgte, gav de op og stak af. Eneboeren fik sig snart gjort fri af båndene. Efter beretning fra Gerhards datter Vibeke løb han over til Gerhard, der slog alarm til politiet, men da politiet kom, var røverne over alle bjerge. Efter en anden version af historien løb Eneboeren over til Tougaards, Efter dette rygte blev røverne snart fanget. Den ene skulle efter dette rygte være den nævnte handelsmand, og Eneboeren kendte ham en smule og havde trods forklædningen genkendt ham. Røverne skulle begge være blevet anholdt og blev dømt for det grove, væbnede røveri og fik langvarige fængselsstraffe.

Efter et andet rygte blev røveriet begået af nogle unge lømler, som var blevet fristet ved rygten om, at Eneboeren havde penge. En karl på Tolstrupgård blev faktisk afhørt af politiet, men der skete ikke videre i sagen, så han havde sikkert intet med sagen at gøre. Efter et tredje rygte blev Eneboeren overfaldet, fordi han havde hentet penge i banken i Viborg for at betale foderstoffer i Rødkærbro. Efter et fjerde rygte var også brodersønnen Gerhard Christensen mistænkt.

Rygterne er, som rygter oftest er, når de bliver genfortalt mange gange, helt upålidelige og forvanskede, men rummer måske alligevel et gran af sandhed, men hvilket. Kendsgerningen er, at røveriet aldrig blev opklaret og alle rygterne må anses for fuldstændigt ubegrundede. Politiet i Viborg kender ikke til, at nogen skulle være blevet dømt i sagen.

For Eneboeren fik røveriet stor betydning. Han blev noget sky og afsondrede sig mere og mere fra andre mennesker. For at sikre sig bedre mod overfald, sov han nu altid ovenpå i stuehuset og havde adgang hertil via en stige og kunne lukke med en lem ned til underetagen. Når han opholdt sig i stueetagen, havde han altid et ladt jagtgevær hos sig hængende over en stoleryg.

Eneboerens bror Christen Christensens søn Gerhard Christensen tog sig meget af Eneboeren. Gerhard boede i en ejendom på Tostrupvej, på stykket fra Viborg-Silkeborg-landevejen og ind mod Brandstrup. Det var i en af de ejendomme, der var udstykket fra Skaungård, og altså ganske nær Eneboeren. Når Gerhardt kom på besøg hos Eneboeren, skulle han hoste på en bestemt måde, inden han gik ind i huset, for at Eneboeren kunne vide, hvem det var.

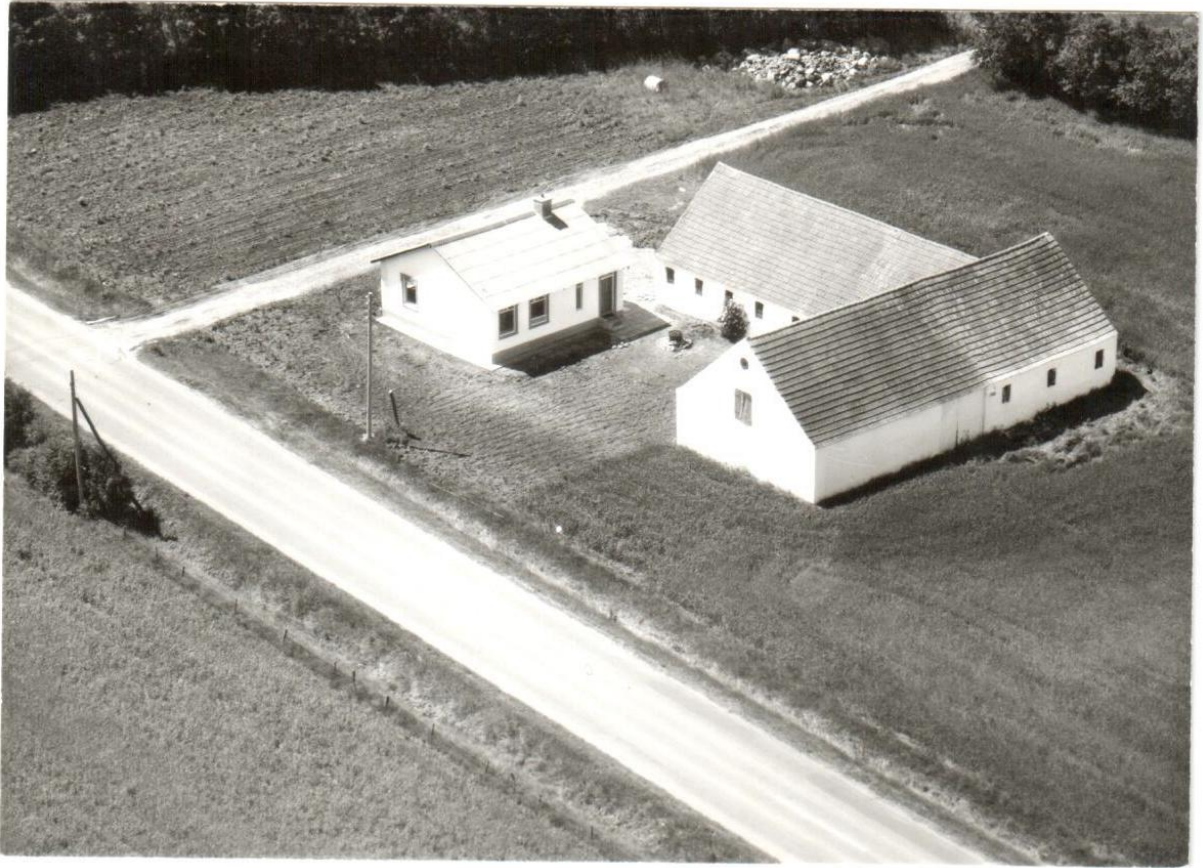
Engang havde Eneboeren været i Rødkærbro for at hente gødning. Da han skulle op på vognen, gled han ned mellem sidefjælene og hjulet og brækkede benet. Han kom på sygehuset, men måtte gennem en grundig vask og rengøring, inden de ville behandle ham.

Midt i 1960-erne solgte han gården med besætning og maskiner for en god pris, så god, at man sagde, at der måtte ligge noget under. Aftalen var, at han skulle blive boende, indtil første afdrag skulle falde. Afdraget faldt bare ikke. Så gik der et år mere, og han måtte tage gården tilbage, men nu uden maskiner og besætning, som køberen havde solgt. Det blev et tab, og måske af den grund solgte han nogle hektar af gårdens jord oppe i bakkerne.

Rent landbrugsmæssigt fulgte Eneboeren dog lidt med tiden og anskaffede sig en Fergusonstraktor, men den blev hans skæbne. Han stod engang ud af traktoren uden at tage den ud af gear, og så blev han kørt ned og kom i klemme og blev først fundet nogle timer senere af brorsønnen Gerhard Christensen. Herefter gik det ned ad bakke med ham. Kort før Eneboeren døde, brændte stuehuset. Det blev genopbygget, men nu ikke længere med overetage, men han nåede ikke at flytte ind igen.

Eneboeren døde i 1970, og han var da en rimeligt velholden mand. Der var 16 arvinger, hans søskendebørn, og de solgte den ubelånte gård, som var på 40-45 tønder land, til Tolstrupgård for et pænt beløb, og ved siden af var der indestående i bank og sparekasse. Efter et rygte havde han også mange kontanter i en blikæske, som var gemt et sted i udhusene. Arvingerne gjorde vist et ihærdigt forsøg på at finde blikdåsen, men det lykkedes vist ikke. Eneboeren ligger begravet i Brandstrup.

Kører man i dag gennem Vandet, er alt forandret. Af Eneboerens gård er der nu kun stuehuset tilbage, udhusene er nedrevet. Christen Halds gård står tom. Folk kører bort fra stedet for at arbejde i de større byer. Hvor der dengang i Vandet var liv på gårdene med karle og piger og aktivitet på markerne, er der nu for det meste næsten mennesketomt. Gårdene er splittet ad og lagt sammen med kæmpemark. Herregårdene er ved at genopstå. Kun sjældent brydes stilheden af kæmpestore maskiner, som overstår markarbejdet i en ruf. Den vejfarende, som i bil haster forbi mod de store byer ænses vel næppe Eneboerens gård, og snart kender ingen længere hans sted. Hermed slutter vi vor fortælling om Eneboeren i Vandet.

**Eneboerens gård i 1971, efter at gården var overtaget af Tolstrupgård, maskinhuset var da nedrevet.
Foto hos Anders Åge Kuhr Laier, Almind**